

TAKIYEDDİN MENGÜŞOĞLU: KANT VE SCHELER'DE
İNSAN TELÂKKİSİ

(Edebiyat Fakültesi yayınlarından, 1949 — Shf. 230)

M. Scheler'in "İnsan ve kâinattaki yeri" adlı eserini geçen sene tercüme ve neşretmiş olan Doçent Takıyettin Mengüşoğlu bu kitabında Kant ile Scheler'in insan felsefelerini karşılaştırmakta ve ikisi arasındaki müşterek noktaları göstermeye çalışmaktadır. Muharrire göre her iki filozof insanla diğer varlıklar arasında mahiyet farkı görmeleri, insanı muhtar bir saha diye kabul etmeleri itibarıyla eski felsefelerden ayrılırlar ve bu bakımdan felsefi antropoloji'nin kurulmasına zemin hazırlarlar. Fakat onlarda eksik olan cihet insanın bütün halinde görülmemesi, bilâkis eski dinler ve metafiziklerin tesiri altında insanın mahiyetinde aslî ve irca edilmez bir ikilik görmeleridir. Ruh - beden, madde - mâna, fenomen - nomen, hayat - Geist, ilâh... şekillerinde ifade edilen bu ikilik gerek Kant, gerekse Scheler'de felsefi antropolojinin bütün felsefi problemlerin temeli ve hareket noktası olarak alınmamasından, insanda en mühim problemin etik problem sayılmasından ileri gelmektedir. Halbuki Scheler'in önderlik ettiği zamanımızın bu en mühim felsefi problemi insanı her türlü metodolojik tecritlerden önce müşahhas bir bütün halinde kavramaktadır. Bilgi, ahlâk, din, hukuk gibi insana ait olan bütün problemler insanın bu total göruluşüne dayandıkları takdirde kendi "hikmet-i vücud" larını kazanırlar. Müşahhas ve bütün insanın bu muhtelif cephelerinden herhangi birinin *mutlaklaştırılması* bu kısmî problemlerin birer sahte problem halini almasına sebep olmuştur. Muharrir bu iddiasında ileri gederek insanla meşgul olan bütün ilimlerin verileriyle böyle bir felsefi antropolojinin kurulamayacağını, tam tersine bütün bu ilimlerin her şeyden önce böyle bir insan felsefesine dayanmak mecburiyetinde olduğunu söylüyor.

Doçent T. Mengüşoğlu'nun Scheler ile Kant arasındaki felsefi mukayeseden çıkardığı ve zamanımız phénoménologue'larından bazılarının fikirlerine dayanmakta olan bu neticelerden bir kısmı bu sayıda "İnsanî ilimler mümkün müdür?" adlı makalemizdeki görüşümüze yakındır. Ancak nebat, hayvan ve insan biyolojilerini ayırarak, insan biyolojisini felsefî antropolojinin temeli haline koymak

istememesi ve henüz proje halinde bulunan böyle bir ilmin psikoloji ve daha birçok ilimleri kadrosu içine alabileceği hakkında temenni mahiyetindeki mütalâalarını ihtiyatla karşılamalıyız; insan biyolojisi bizim *psiko - sosyoloji* dediğimiz ilmin araştırmalarından fazla ne yapacaktır ve psiko-biyoloji hayvanla insan arasında mahiyet farkına rağmen devam eden ve müşterek olan cihetleri göstermiyecek midir?

NURETTİN S. KÖSEMİHAL: SOSYAL DOKTRİNLER TARİHİ

(1850 den günümüze kadar) — *Kitap III. Sosyolojik ve psikolojik okullar. (İstanbul - Keteon Basımevi - 1948 - Shf. 140)*

Sosyoloji Doçenti Nurettin Şazi Kösemihal, üç senedenberi Edebiyat Fakültesi sosyoloji dersleri arasında sosyoloji tarihine ait verdiği derslerden bir kısmını bu ad altında neşretmiştir. Muharrir birinci ve ikinci kısımları taş basma olarak evvelce bastırılmış ve III üncü kısmı kitap haline koymuştur. Ders notlarından ibaret olan bu kitapta Sorokin'in yukarıda bahsettiğimiz eserini esas olarak almış, bazı bahislerine ilâve yapmış, ve bazılarını bir parça kısaltmıştır. Bu kitabın sonuna Sorokin'in verdiği kendi bibliyografyasından başka Türkçe sosyoloji neşriyatına ait bir kısım ilâve edilmiştir. Bu kitapta Roberty, Espinas, Draghicesco, İzoulet, Durkheim, Gumpłowicz, Oppenheimer, şekilci sosyoloji (von Wiese, G. Richard, Stammler), iktisatçı mektep, psikolojik mektep ve buna dahil olan başlıca sosyologlar, bu mekteplerin hülâsa ve tenkitleri vardır. İçtimaî hayatın davranışla, içe bakışla, alâkalarla izahı yolunda başlıca psikolojik teşebbüslerin delilleri mukayese edilmektedir.

HAZIM BERGE: SOSYOLOJİ

(İbrahim Horoz Basımevi, İstanbul, 947)

Kabataş Lisesi felsefe ve sosyoloji öğretmeni H. Berge tarafından geçen yıl neşredilmiş (S. 84) kısaltılmış bir ders kitabıdır. Muharrir kitapta umumî malûmattan sonra cemiyet tiplerini anlatıyor. Bundan sonra içtimaî müesseseleri şu sıraya göre izah ediyor: Devlet, dinler ve cemiyetler, aile, ahlâk, hukuk, ilmin menşei ve gelişmenin şartları, sanatın menşei meselesi, ekonomi.